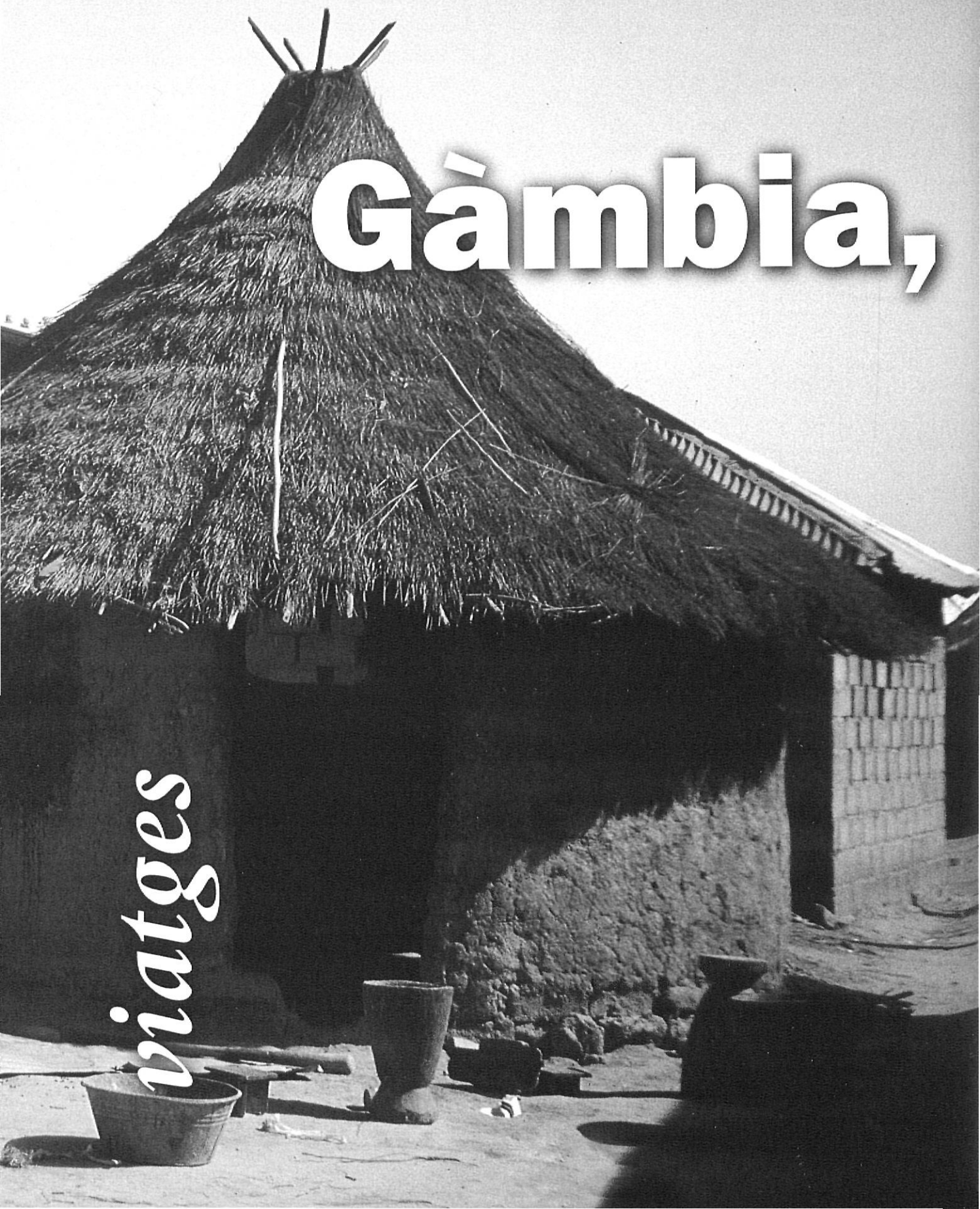

Gàmbia,

viatges

*Viatjar no tan sols és moure's en l'espai.
Més que això, és acomodar l'esperit,
predisposar l'ànima i aprendre quelcom nou.*

J. Ortega y Gasset

un país empobrit

Anna Farjas — Han passat bastants anys des del meu primer viatge i viatjar em segueix fascinant. L'afany d'aventura i de sorpresa no s'apaguen. N'estic contenta, perquè m'ha ajudat a créixer i a obrir-me a dimensions noves de comprensió del món. Segons Jorge Sánchez cada continent és una assignatura, cada país una lliçó i cada persona un exercici. Penso que com més assignatures aprengui i més persones conegui, més sabré sobre la vida. El darrer viatge ha estat a Gàmbia, un lloc poc turístic, exceptuant el turisme que té a la costa i aquells que hi van a veure ocells. De novembre a abril s'hi poden veure més de 400 espècies que van a passar-hi l'hivern. Aquesta concentració d'ocells exòtics fa que s'hi desplacin alguns turistes que es volen delectar en aquesta diversitat ornitològica.

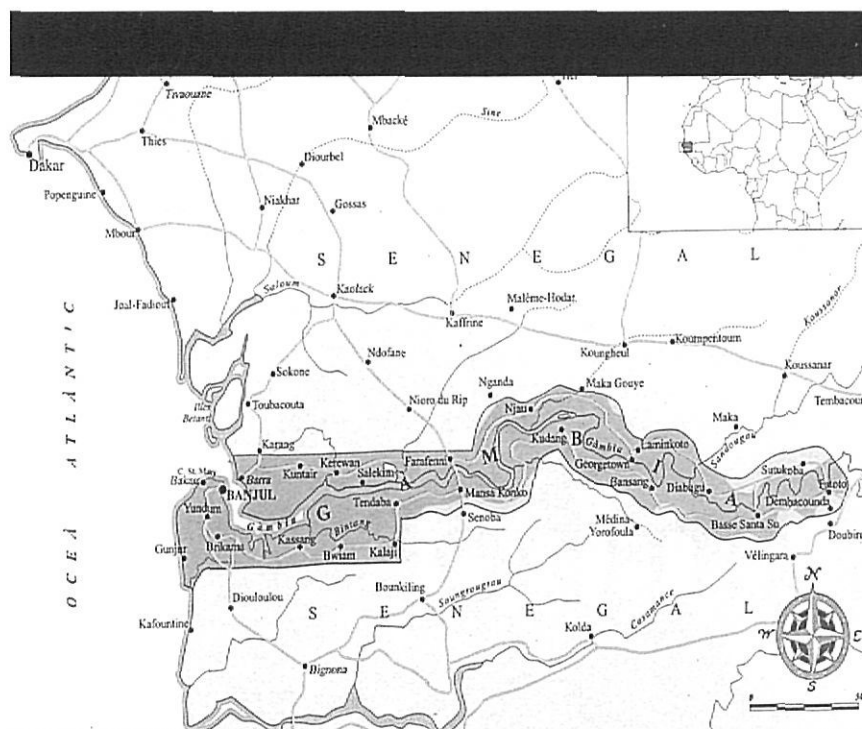
D'altra banda, Gàmbia s'ha convertit en un lloc de destí per al turisme sexual i especialment per a dones. Els primers dies em va sobtar veure vaifets (anomenats *sexual machines*) amb dones d'avançada edat, la majoria de les quals procedents de països del Nord d'Europa. Fins i tot se'm va comentar que en alguns fullets turístics d'Escandinàvia es fa referència a aquesta possibilitat.

Tot i que posava els peus per primer cop a Gàmbia, no em va fer mai la sensació de ser un lloc desconegut. Portava mesos llegint sobre la història, la geografia, la població d'aquest minúscul país just al bell mig del Senegal. Havia conegut un munt de gambians per terres gironines i havia redactat el projecte de la tesi doctoral sobre la migració gambiana a casa nostra. El fet que l'estudi es centrés bàsicament en tres municipis de la demarcació de Girona, concretament Banyoles, Olot i Salt, em va portar a visitar un gran nombre de pobles saraholes, ja que és aquesta ètnia la majoritària en totes tres ciutats.

La població gambiana està composta per diferents grups ètnics que tenen la seva pròpia llengua, forma de vestir i costums culturals.

FOTOS D'ANNA FARJAS

La forma i la posició de Gàmbia són un clar exemple de l'absurditat de les fronteres nacionals dibuixades pels poders colonials europeus a final del segle XIX.

La població de Gàmbia, segons el cens de 1993, era de 125.867 habitants, pràcticament el doble del cens anterior que s'havia fet l'any 1983.

La població gambiana

La població gambiana està composta per diferents grups ètnics que tenen la seva pròpia llengua, forma de vestir i costums culturals.

L'ètnia soninké, també anomenada sarahole, va ser una de les darreres a arribar a la zona de Gàmbia i Senegal, i és un poble dedicat bàsicament a l'agricultura i al comerç. Els sarahole a Gàmbia estan concentrats sobretot a la zona de l'Upper River (part més oriental del país), la capital de la qual és Basse, i només constitueixen un 8% de la població de Gàmbia.

L'ètnia fula no està gaire representada en els tres municipis d'estudi. Els fula són un conjunt de pobles dedicats a la ramaderia i al comerç, estesos per nombrosos països de l'Àfrica Occidental però sempre minoritaris. La seva dedicació a la ramaderia fa que siguin migratoris i fins i tot nòmades de manera natural, tot i que alguns són agrícoles i sedentaris. A Gàmbia tenen una presència important a partir de Farafenni, i s'estenen fins a la part més oriental del país, buscant pastures per al bestiar. Els fula representen un 19% de la població de Gàmbia.

L'ètnia mandinga a penes està present a Olot i a Banyoles; en canvi, a Salt sí que la trobem representada. Els mandinga són bàsicament camperols, i a Gàmbia es troben per tot el territori; molts es concentren en poblacions properes a les zones urbanes. El grup ètnic majoritari a Gàmbia és el mandinga, que comprèn un 40% de la població.

A Gàmbia també hi ha altres ètnies, com la wolof (concentrada a Banjul i a les fronteres amb Senegal), la djola (viuen bàsicament a la part occidental, a la part del sud del riu Gàmbia), la serer, la bambara... però no les trobem representades en els municipis d'assentament dels immigrants gambians on s'ha fet l'estudi.

La localització del país

El que realment resultava curiós era el fet de trobar-me en un país envoltat a banda i banda pel Senegal. La forma i la posició de Gàmbia són un clar exemple de l'absurditat de les fronteres nacionals

dibuixades pels poders colonials europeus a final del segle XIX. El país té uns 300 km de llargada i solament uns 35 km d'amplada. La capital és Banjul, i es troba a la part sud de la desembocadura del riu Gàmbia.

El paisatge és molt pla, sense muntanyes ni turons, ni altres trets topogràfics d'importància. De fet, el país és tan pla que el riu Gàmbia té un desnivell inferior a 10 metres al llarg del seu recorregut entre la part més oriental del país i la desembocadura del riu a Banjul.

Actualment, Gàmbia està patint un greu problema de desforestació. La població utilitza la llenya dels arbres per coure i per escalfar-se durant les nits d'hivern, i molts boscos estan desapareixent. Fa uns anys hi va haver un intent que la gent utilitzés gas per a la cocció dels aliments, però no va prosperar, perquè la majoria de persones del país viuen d'una economia de subsistència i no tenien prou diners per pagar el gas. Preferien anar a buscar llenya encara que fos lluny, ja que d'aquesta manera els sortia de franc.

El treball de camp a la capital

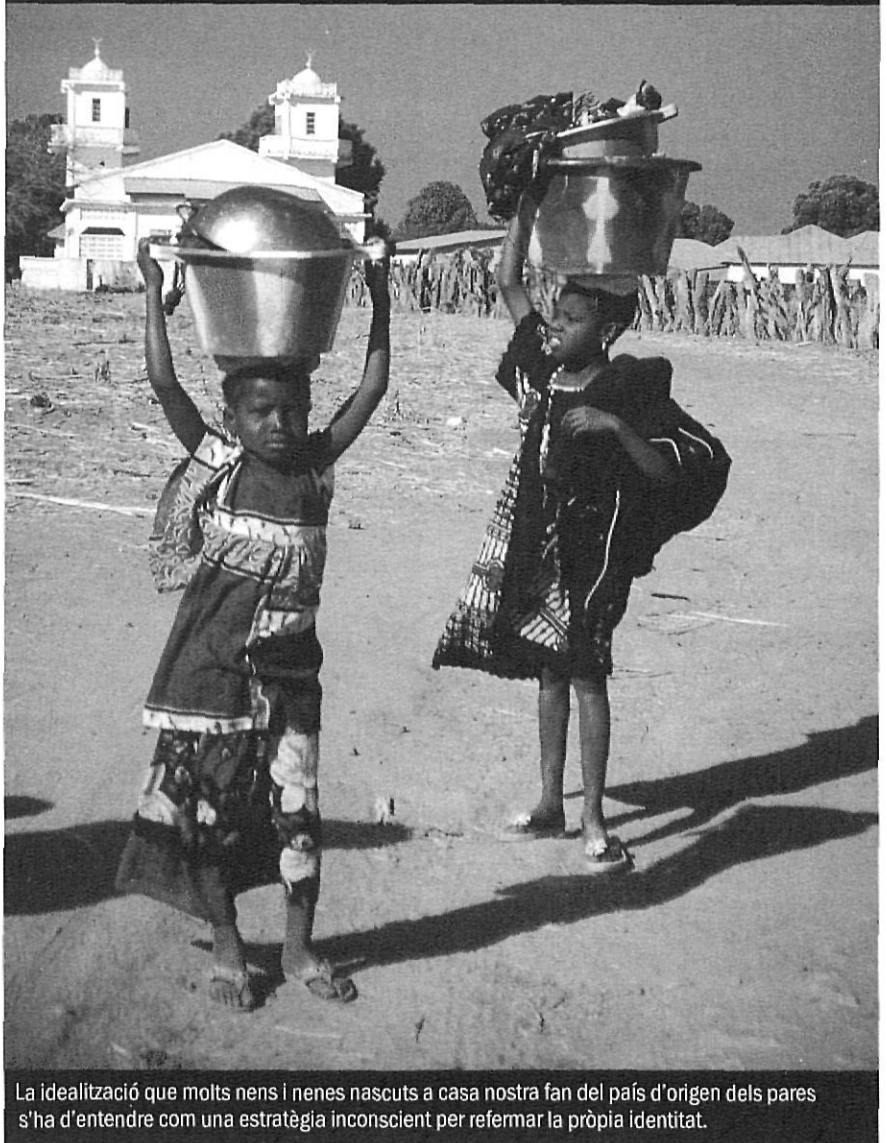
La meua estada a la capital va ser tranquil·la i fructífera: tranquil·la perquè és un país habitat per gent pacífica i servicial; fructífera perquè em vaig endinsar en una investigació que em va portar a visitar organismes i institucions i entrevistar persones relacionades amb el món de l'educació i de la cultura.

Vaig tenir l'oportunitat de fer amistat amb un dels fundadors del diari *The Independent*, el qual, juntament amb la resta de redactors, ha estat arrestat diverses vegades perquè són crítics amb el govern. El lema que encapçala el seu diari és, ni més ni menys, «Truth is our principle» ('la veritat és el nostre principi').

El mes de juliol de 1994 hi va haver un cop d'estat militar sota el lideratge de l'actual president del país, Yahya A. J. J. Jammeh, amb el propòsit, entre d'altres, d'acabar amb la forta corrupció que hi havia al país. Actualment A. J. J. Jammeh continua

Vaig trobar molts nens i nenes que havien nascut a Catalunya i que havien estat retornats a Gàmbia, alguns dels quals treballaven molt dur i vivien sense les comoditats que havien conegut a casa nostra.

La idealització que molts nens i nenes nascuts a casa nostra fan del país d'origen dels pares s'ha d'entendre com una estratègia inconscient per refermar la pròpia identitat.

com a president i poques coses han canviat, però sí que es constata la presència d'un govern antidemocràtic.

Vaig poder entrevistar un munt d'intel·lectuals, com Halifa Sallah, un dels que tenen més renom del país, sociòleg, periodista, membre i fundador del partit socialista i encarregat del diari *Foroyaa*.

Sallah és una persona molt afaible, amb uns ideals molt bonics. Té unes idees molt clares sobre el que hauria de ser un govern democràtic i el que suposa la globalització mundial. Està convençut que un futur millor en el país depèn justament d'un canvi de govern.

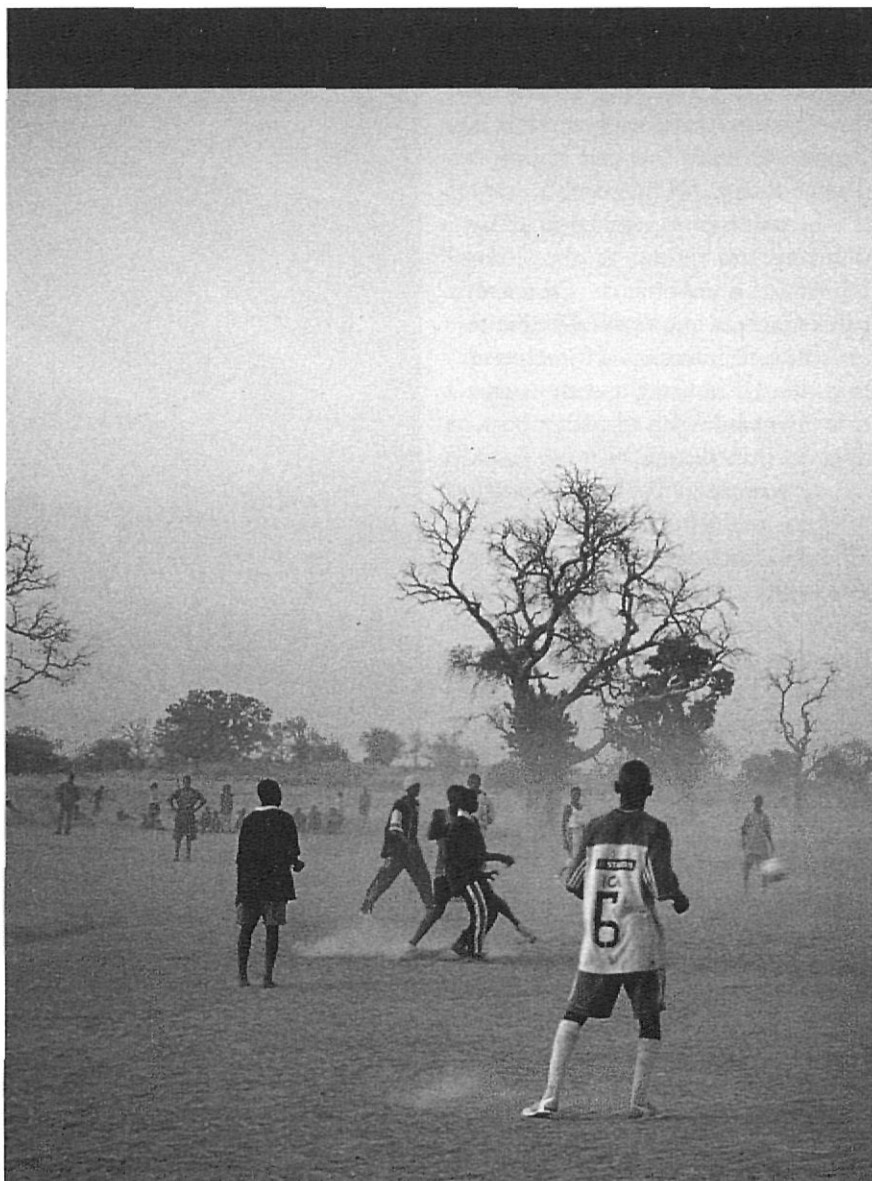
També vaig entrevistar un historiador, professor del Gambia College, el cirurgià i escriptor Lenrie Peters, i fins i tot l'atzar em va portar a dinar a casa del ministre d'Indústria i Comerç.

Aquests contactes em van proporcionar la visió d'una cara de la realitat, ja que els pobles i la seva gent formen una realitat ben diferent.

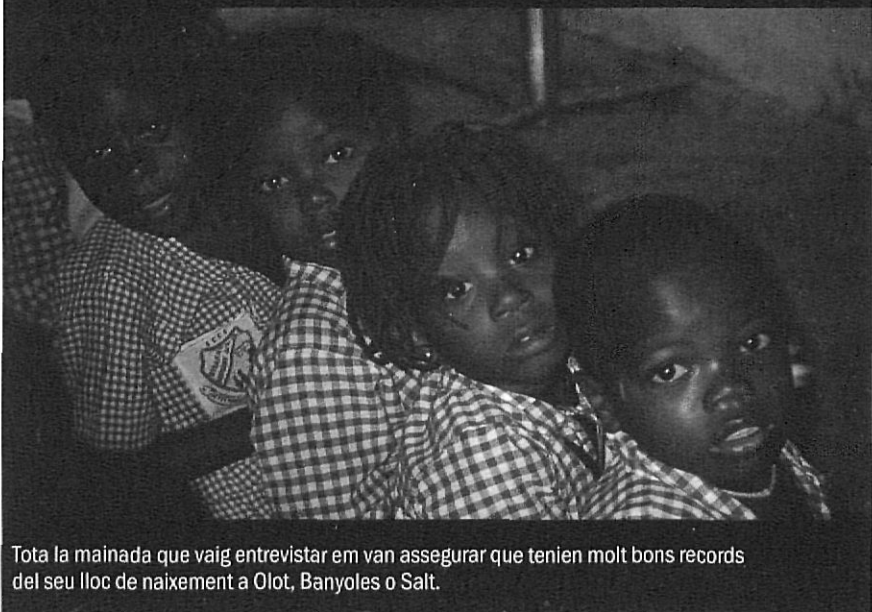
El treball de camp en els pobles

Encara recordo amb intensitat el so dels enormes morters que em despertava cada dia en els pobles des que el sol es començava a aixecar. El so es convertia en un autèntic ritme de percussió, i alhora en una gran compenetració quan hi havia més d'una dona davant del morter. Podien picar i picar el gra, però mai es tocaven ni es feien nosa. Moldre el gra manualment s'ha convertit en una pràctica habitual i rutinària per a moltes dones de Gàmbia i d'altres indrets de l'Àfrica.

A les zones rurals no tot van ser flors i violes. Vaig assistir al funeral d'una nena nascuda a Olot que va morir de malària, i vaig trobar un munt de nens i nenes que havien nascut a Catalunya i que havien estat retornats a Gàmbia, alguns dels quals treballaven molt dur i vivien sense les comoditats que havien conegut a casa nostra. Tota la mainada que vaig entrevistar em van assegurar que tenien molt bons records del seu lloc de naixement, i la majoria comentaven que les dificultats més grans amb

Els joves no veuen cap futur al país, i molts d'ells volen anar a Europa o als Estats Units. Per a molts s'ha convertit en una il·lusió, en una fita, en una obsessió.

Tota la mainada que vaig entrevistar em van assegurar que tenien molt bons records del seu lloc de naixement a Olot, Banyoles o Salt.

En les famílies poligàmiques les diferents mullers van fent torns cada dos dies en les responsabilitats domèstiques i alhora conjugals.

Cap dels nens i nenes nascuts a Catalunya va trobar la Gàmbia que s'havia imaginat: alguns se la imaginaven com una jungla amb elefants i tigres, i l'havien idealitzat molt abans de marxar.

les quals s'havien trobat a Gàmbia eren el treball dur i les malalties.

Cap d'aquests nens i nenes va trobar la Gàmbia que s'havia imaginat: alguns se la imaginaven com una jungla amb elefants i tigres, i l'havien idealitzat molt abans de marxar. De fet, la idealització que molts nens i nenes fan del país d'origen dels pares s'ha d'entendre com una estratègia inconscient per refermar la pròpia identitat.

El context familiar

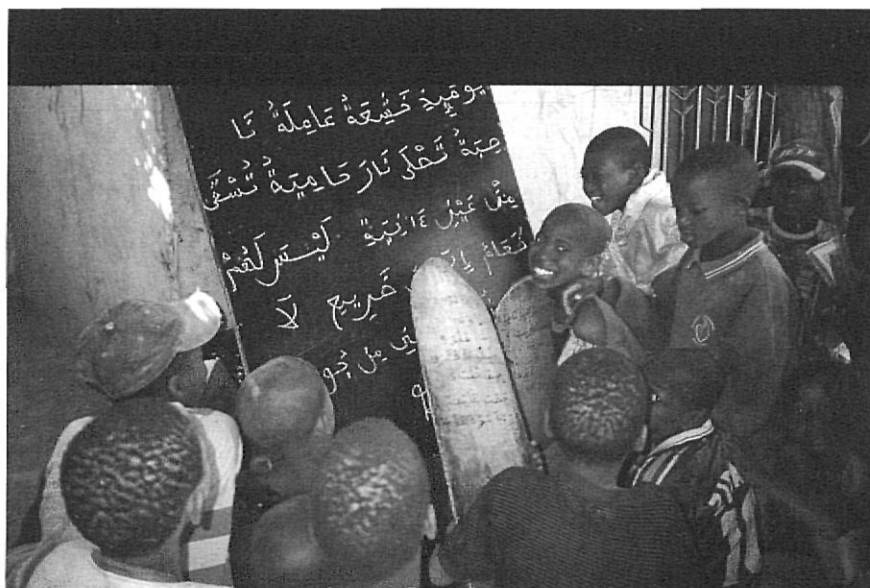
Les famílies gambianes en el medi rural viuen en grans recintes que en llengua anglesa s'anomenen *compounds*. El *compound* el componen els membres de la família extensa, i la seva orientació de parentiu és patrilineal, és a dir, la filiació es transmet d'una generació a una altra per via dels barons (cognom patern, dret del pare a la tutela dels fills en cas de divorci, etc.).

L'orientació de parentiu és alhora patrilocal, és a dir, els nous matrimonis han de fixar la seva residència definitiva a casa dels pares del marit o en el seu entorn proper. Per tant, quan la dona es casa va a viure al recinte del seu marit.

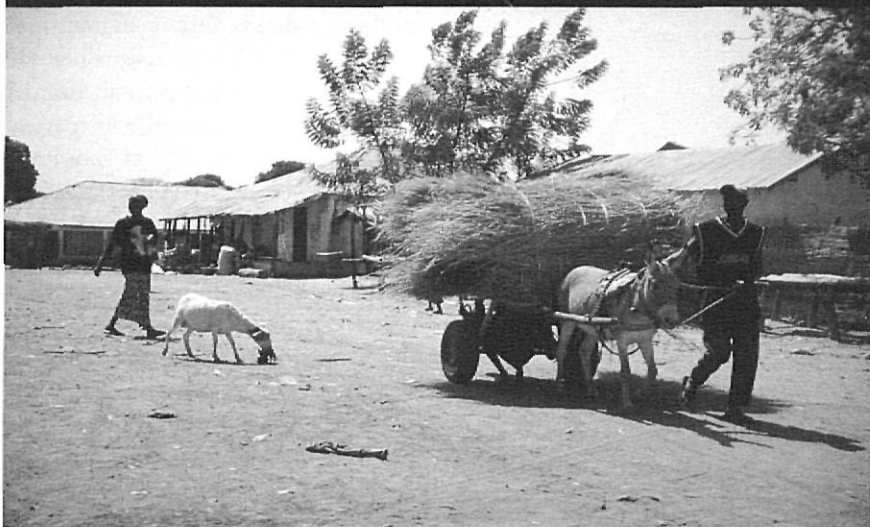
A Gàmbia la major part de la població és musulmana, i com que aquesta religió permet la poligàmia, els homes poden tenir fins a quatre esposes. En les famílies poligàmiques les diferents mullers van fent torns cada dos dies en les responsabilitats domèstiques i alhora conjugals. I mentre una dona atén el marit, les altres es troben sota custòdia de la sogra i de la resta de dones del recinte.

La situació actual del país

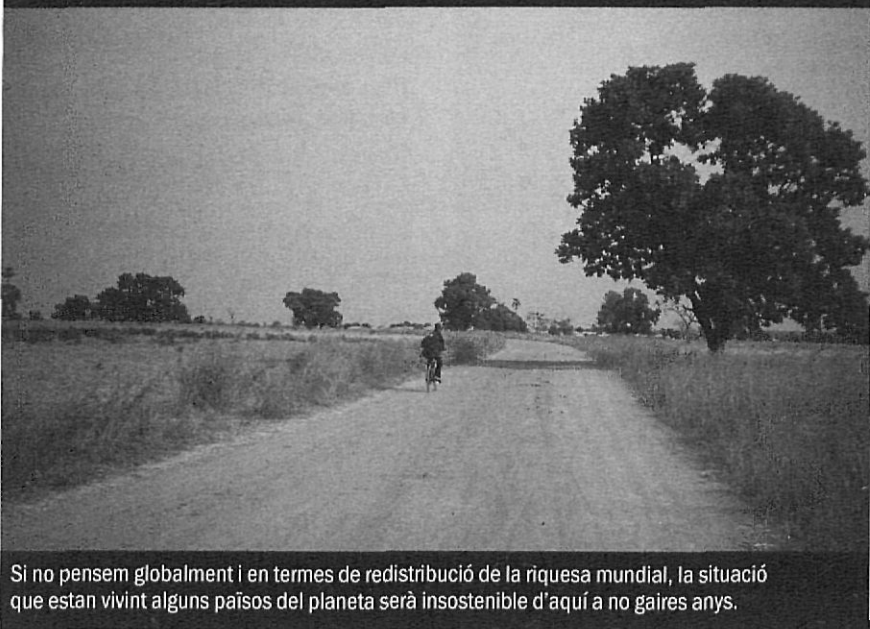
Gàmbia és un país empobrit. Aquest darrer any es situava en la posició 161 d'entre 174 països, segons l'Informe de Desenvolupament Humà de l'any 2000 realitzat per les Nacions Unides. L'economia de molts països subsaharians ha anat minvant en els darrers anys. La llista de problemes que pateixen és alarmant: una inflació galopant, inestabilitat política, augment de l'atur,

Àfrica amb prou feines pot alimentar, educar i donar sostre a una població que augmenta ràpidament, just poques dècades després d'aconseguir la independència.

Actualment la població és d'1.200.000 habitants, i aquests augments tan espectaculars es deuen bàsicament a l'elevada natalitat i alhora a les migracions d'altres països de l'Àfrica occidental.

Si no pensem globalment i en termes de redistribució de la riquesa mundial, la situació que estan vivint alguns països del planeta serà insostenible d'aquí a no gaires anys.

problemes climàtics, desforestació, un nivell molt alt d'analfabetisme, un nivell molt baix d'ingressos, guerres, una població que creix molt ràpidament, etc.

La població de Gàmbia, segons el cens de 1993, era de 125.867 habitants, pràcticament el doble del cens anterior que s'havia fet l'any 1983.

Actualment la població és d'1.200.000 habitants, i aquests augments tan espectaculars es deuen bàsicament a l'elevada natalitat i alhora a les migracions d'altres països de l'Àfrica occidental.

La posició d'Àfrica respecte a d'altres regions del món és potser la més dèbil. Sens dubte, va a la cua pel que fa a la capacitat de producció industrial i, tot i els recursos de la terra de què disposa, la producció d'aliments és baixíssima, i el continent depèn de la importació de menjar del Nord.

Àfrica amb prou feines pot alimentar, educar i donar sostre a una població que augmenta ràpidament, just poques dècades després d'aconseguir la independència. Per això és fàcil d'entendre per què tanta gent té ganas d'emigrar. Els joves no veuen cap futur al país, i molts d'ells volen anar a Europa o als Estats Units. Per a molts s'ha convertit en una il·lusió, en una fita, en una obsessió.

Però aquests joves no es troben amb la mateixa situació que la dels seus compatriotes dels anys setanta, en què podien entrar a l'Estat espanyol sense visat. En aquests moments les restriccions són elevades i la majoria no podran arribar mai a Europa.

Però alhora ni el nostre país ni tants d'altres podem absorbir tota la població que es voldria instal·lar a casa nostra, si volem integrar de manera digna els estrangers novinguts. Per això caldrà pensar en estratègies perquè els països subdesenvolupats es puguin desenvolupar. Si no pensem globalment i en termes de redistribució de la riquesa mundial, la situació que estan vivint alguns països del planeta serà insostenible d'aquí a no gaires anys.